

רבי אלעזר בר' יהודה אומר: בעון חלה אין ברכה במכונס ומארה משתלחת בשערים וזורעים זרעים ואחרים אוכלים.

בעון ביטול תרומות ומעשרות, שמים נעצרים מלהוריד טל ומטר והיוקר הווה והשכר אבד ובני אדם רצים אחר פרנסתם ואין מגיעים. ואם נתנים — מתברכים.

בעון גזל הגובאי עולה והרעה הווה ובני אדם אוכלים בשר בניהם ובנותיהם.

בעון עינוי הדין ועיוות הדין וקלקול הדין ('קלקול' — לא בודון אלא מתוך חוסר עיון וכדו'. רש"י. או קלקול ע"י השמשים, הסופרים והשוטרים, ולא ע"י הדיינים. מהרש"א) וביטול תורה — חרב וביזה רבה ודבר ובצורת בא ובני אדם אוכלים ואינם שבעים ואוכלים לחמם במשקל.

בעון שבועת שוא ושבועת שקר וחילול השם וחילול שבת, חיה רעה רבה ובהמה כלה ובני אדם מתמעטים והדרכים משתוממים.

בעון שפיכות דמים בית המקדש חרב ושכינה מסתלקת מישראל.

בעון גילוי עריות ועבודת כוכבים והשמטת שמיים ויובלות גלות באה לעולם ומגלים אותם ובאים אחרים ויושבים במקומם.

בעון נבלות פה צרות רבות וגזירות קשות מתחדשות ובחורי שונאי ישראל מתים, יתומים ואלמנות צועקים ואינם נענים. הכל יודעים כלה למה נכנסה לחופה אלא כל המנבל פיו אפילו חותמים עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה — הופכים עליו לרעה. אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא: כל המנבל את פיו מעמיקים לו גיהנם. רב נחמן בר יצחק אמר: אף שומע ושותק.

אמר רב אושעיא: כל הממרק עצמו לעבירה (מפנה לבו להתעסק בעברות. רש"י), חבורות ופצעים יוצאים בו, ולא עוד אלא שנדון בהדרוקן. אמר רב נחמן בר יצחק: סימן לעבירה (של זנות. מפרשים) — הדרוקן. [בשרו מתקשה ומתנפח].

תנו רבנן, ארבעה סימנים הן; סימן לעבירה — הדרוקן. סימן לשנאת חנם — ירקון. סימן לגסות הרוח — עניות. סימן ללשון הרע — אסכרה.

תנו רבנן, אסכרה באה לעולם על המעשר. רבי אלעזר בר' יוסי אומר: על לשון הרע. [והסיקו שראבר"י מוסיף על דברי קודמו ואינו חולק]. רבי שמעון אומר: בעון ביטול תורה. ואף נשים, נכרים ותינוקות נענשים בכך, על שמבטלים את האחרים מתורה. ותשב"ר שנענשים, הגם שאינם בטלים ואינם מבטלים אחרים — כי הם נתפשים על הדור כאשר אין שם צדיקים הנתפשים על הדור.

## דף לד

- מו. א. אלו דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה?
- ב. אלו דברים הותרו לעשותם בספק-חשכה-ספק-אינו-חשכה?
- ג. שנים ששלחו שליח לערב בשבילם, לאחד ערב מבעוד יום ולאחר ערב בין השמשות, הראשון נאכל עירובו בין השמשות והשני נאכל משחשכה — האם עירובם עירוב?
- א. שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה (מבעוד יום סמוך לחשכה, לא קודם לכן ולא אחר כך. רש"י); עשרתם? ערבתם (עירובי תחומין ועירובי חצרות. רש"י כאן)? הדליקו את הנר! וצריך לאמרם בנחת כדי שיקבלום ממנו.
- נראה שאין צריך לשאול ולהזכיר אלא בערב שבת — שמא פשעו ואחרו, ויבואו לעשות

מלאכה בין השמשות, אבל בשאר ימות החול, אדם המכיר בבני ביתו שחברים הם, אינו צריך לשאול 'עשרתם?' וכדו'. וכן ביום-טוב אין צריך לומר 'הדליקו את הנר', כי אין חשש שיבטלו מצוה אלא החשש רק על איחור (עפ"י שפת אמת).

ב. לסתם מתניתין, גזרו על השבות בין השמשות, ולכן אין מעשרים את הודאי ואין מטבילים את הכלים, וכל שכן שאין מדליקים את הנרות, שהיא מלאכה דאוריתא. וכן אין לערב עירובי תחומין, (שאף אם תחומין דרבנן, הרי זה 'שבות' גמור שהסמיכוהו חכמים על המקראות. רש"י). אבל מותר לעשר את הדמאי ולערב עירובי חצרות, לפי שהם חומרות שהחמירו חכמים ואין בהם משום 'שבות' גמור. וכן מותר לטמון את החמין בין השמשות.

א. מדיוק לשון רש"י משמע שרבי (בביצה לב: ולעיל ח:) חולק על משנתנו וסובר כל שהוא משום 'שבות' לא גזרו עליו בין השמשות (וע' גם בתוס' לט: ד"ה ממעשה). ואולם דעת הראב"ד (מובא בריטב"א כאן ובעירובין לב:) שלא התיר רבי אלא לענין קניית עירוב המונה בכרמלית בין השמשות. ויש אומרים שלא התיר רבי אלא לדבר מצוה. ע' רמב"ם שבת כד, ומגיד משנה; בית יוסף רסא; תוס' יום טוב.

ב. הטמנה זו שאמרנו — לדעת רש"י, ראב"ד ושאר ראשונים, היינו בדבר שאינו מוסיף הבל. אבל מהרמב"ם (שבת ד, ובפיה"מ) נראה שאף בדבר המוסיף הבל מותר בין השמשות. ותמוה על כך הראשונים.

ג. ישנה דעה הסוברת שמותר לערב עירובי תחומין בין השמשות ולא עירובי חצרות. ע' רא"ש עירובין ספ"ו בשם רש"י; מהר"צ חיות כאן. ואין הלכה כן. נחלקו הפוסקים האם מותר לערב עירובי תחומין בין השמשות לצורך מצוה (מובא במשנ"ב רסא סק"ז).

ד. נחלקו הפוסקים האם מותר לערב עירובי חצרות בזמן תוספת שבת, למי שקיבל עליו את השבת. וכן דנו אחרונים האם מועיל שאדם אחר יערב בשביל מי שכבר קיבל עליו את השבת (ע' או"ח שצג, ב).

ה. יש מפרשים שזה שאסרו להדליק הנרות בין השמשות היינו אפילו על ידי נכרי, כי איסור אמירה לנכרי שבות וגזרו עליה בין השמשות. ע' בראשונים. ולהלכה פסק השלחן-ערך (רסא, א) שמותר לומר לנכרי בין השמשות להדליק נר לצורך שבת או שאר דבר מצוה.

ו. כלי חדש הניקח מן הנכרי — אסור להטבילו בין השמשות של שבת. אבל אם צריך אותו לשבת ואין לו כלי אחר, יכול לטבול בין השמשות בברכה. עפ"י משנ"ב רסא סק"ה ע"ש.

ז. יש מי שכתב שמעשר ירק, הואיל ואין לו עיקר בתורה אלא עיקרו מדרבנן, אפשר להפריש בין השמשות (שו"ת אור המאיר למהר"ם שפירא מלובלין, לו). ואולם בשו"ת שבט הלוי (ח"א מח) כתב להוכיח שאין חילוק לענין זה בין מעשר פירות האילן לירק. וע"ע במגדים חדשים כאן.

ג. הואיל ובין השמשות ספק ועירובי חצרות דרבנן — הלכך בין זה שערב מבעוד יום ונאכל בין השמשות ובין זה שערב בין השמשות ונאכל משחשכה — קנו עירוב, שספק דרבנן לקולא.

א. רש"י פרש בעירובי תחומין. אבל רבנו חננאל מפרש בעירובי חצרות, ולזה הסכימו שאר הראשונים, אבל ספק בעירובי תחומין (עכ"פ כשאין חזקה דמעיקרא להכשירו) — לחומרא.